

Juryrapport Dutch Doc Photo Award 2014

10 juni 2014

Twee derde van de wereldbevolking heeft zeven dagen per week, vierentwintig uur per dag een camera op zak. Iedereen fotografeert iedereen alles en zichzelf. Door digitale retouche- en animatie-technieken kunnen we geen enkele foto of videobeeld meer op het eerste gezicht voor waar accepteren. Het internet verspreidt een onuitputtelijke hoeveelheid beelden waarvan de herkomst en context onbekend, oncontroleerbaar of misleidend is. Wat is dan documentaire fotografie? Ook al blijven sommige traditionele aspecten ervan onverkort meetellen, de documentaire fotografie is in beweging en verandert in een rap tempo. Juist door de tussenpositie die de documentaire fotografie inneemt tussen de gebonden fotojournalistiek en het vrije, artistieke gebruik van fotografie, kun je zeggen dat het bevragen en maken van de documentaire fotografie regelrecht een zelfonderzoek is van de 21e eeuwse cultuur. Het zijn verwarrende, onzekere, maar creatieve en spannende tijden. Dat levert een discussie op met een onderzoeksfunctie, een experimentele functie, een maatschappelijke functie en een kritische functie. Behalve dat het een prijs is die de documentaire fotografie in Nederland viert, hoopt de Dutch Doc Photo Award ook een bijdrage te leveren aan die discussie.

Hoe divers en dynamisch het veld van de documentaire fotografie is bleek uit de inzendingen voor de Dutch Doc Photo Award 2014. De jury, bestaande uit schrijver Dirk van Weelden, conservator Anke Bangma van het Tropenmuseum, de Britse fotografie professor Francis Hodgson, directeur Fotodok Femke Lutgerink en de fotografen Andrea Stultiens en Stephan Vanfleteren, heeft geprobeerd bij de keuze voor de long en de short list recht te doen aan de grote verscheidenheid van de inzendingen. Die was er niet alleen in aanpak, esthetiek en themakeuze, maar ook in de manier waarop publiek gezocht werd. In tijdschriften en boeken, via tentoonstellingen, websites en apps. Gecombineerd met literaire teksten of achtergrond-journalistiek, maar ook met videofilms en blogs. Die veelvormigheid voegt een waardevolle extra dimensie toe, maar bij langlopende en complexe projecten leidde dat er ook toe dat naar het oordeel van de jury sommige projecten met een hoge fotografische kwaliteit niet in hun gelukkigste vorm waren ingezonden. Ook al zijn zulke gevallen nooit helemaal te voorkomen, het is misschien goed als daar in de toekomst door de Dutch Doc organisatie en adviserende deskundigen meer rekening mee wordt gehouden.

Uit de 34 ingezonden projecten koos de jury de volgende genomineerden.

Jan Rosseel – *Belgische Herfst. Een geconfabuleerde geschiedenis*

In de vorm van een kunstenaarsboek en een tentoonstelling gaat 'visual storyteller' Jan Rosseel om met een van de zwartste bladzijden uit de recente Belgische geschiedenis. In 2013, 28 jaar na de laatste roofoverval van De Bende van Nijvel presenteerde Rosseel zijn afstudeerproject *Belgische Herfst* aan de KABK Den Haag. Het kunstenaarsboek dat is ontworpen in samenwerking met grafisch vormgever Teun van der Heijden kent een oplage van 28 exemplaren, evenveel als het aantal dodelijke slachtoffers, waaronder Rosseels vader, gemaakt door de bende tussen 1982 en 1985. Het mysterie is nog altijd onopgelost. Zelf zegt hij hierover: "Dit is mijn zoektocht naar een geschiedenis die meer vragen oproept dan antwoorden geeft. Een geschiedenis geschreven met geleende herinneringen, als een

gefabuleerde geschiedenis. Bestaande uit foto's, video en objecten, *Belgische Herfst* is gebaseerd op langdurig onderzoek en op interviews. Refererend aan noties van herinnering en de complexiteit van getuigenissen, zijn feit en fictie vervlochten geraakt.”

De jury zag er een echte documentaire in, gemaakt met zorgvuldig ingezette artistieke middelen. Een gevoelig en veelvormig persoonlijk onderzoek naar een traumatisch Belgisch mysterie, dat als urban myth leeft bij velen. Bovendien is het een uitdagend conceptueel project dat vragen en reacties uitlokt.

Joost Bos & Allard de Witte – FAS-kinderen. Geboren met alcoholshade

Jaarlijks worden er in Nederland naar schatting 500 kinderen geboren met het foetaal alcoholyndroom (FAS). In het foto- en verhalenboek *FAS-kinderen. Geboren met alcoholshade* van fotograaf Allard de Witte en journalist Joost Bos zien we een aantal kinderen - met name Alex, Mila en Isiah - respectvol en van dichtbij geportretteerd, naast verhalen over hun beschadigde, kwetsbare levens en enkele korte artikelen over het probleem van alcoholconsumptie tijdens de zwangerschap.

Stichting Het Witte Bos zette het FAS-project op om deze onbekende aandoening breed onder de aandacht te brengen. Het project is bestaat uit onder andere een (foto)boekpublicatie, een reizende fototentoonstelling en multimedia-presentatie, een website, een mediacampagne en een 'maatjesproject' ter begeleiding en ondersteuning van de deelnemende kinderen.

De jury zag in dit breed opgezette project een hedendaagse manier van betrokken documentaire maken. Het is een zorgvuldig en sterk doordacht geheel. Zonder terug te vallen op sociologische of medische stoplappen geeft het inzicht in een onderkend verschijnsel. Het spreekt aan op een persoonlijk niveau, en zonder de nadruk op medelijden of leed te leggen, roept het empathie op.

Bert Verhoeff – NL

De langste mensen ter wereld, de vergadercultuur, open gordijnen, overal naar toe op de fiets, feesten in de stad en op het platteland, een basisschool met 42 nationaliteiten, armoede in Oost-Groningen. Dit zijn enkele van de thema's die in Nederland gescheiden en verbonden worden door ruim 330.000 kilometer aan sloten. Met betrokkenheid én humoristische distantie gefotografeerd door Bert Verhoeff en verzameld in het kloeke fotoboek *NL* dat hij samen maakte met Reinie van Goor.

Met de focus op wat Nederlanders bindt, trok voormalig fotojournalist Bert Verhoeff sinds 2008 door Nederland op een persoonlijke zoektocht naar de Nederlandse identiteit. Het ongreepbare begrip dat volgens socioloog Abram de Swaan in zijn inleidende tekst in *NL* lange tijd geen gespreksonderwerp meer was onder Nederlanders. Maar dat juist door zijn ongreepbaarheid een gretig gebruikt politiek begrip is geworden.

De jury waardeerde de nuchtere verzamelende methode, die in zijn bescheidenheid iets uitdagends heeft. De verzameling herkenbare beelden heeft door zijn omvang en combinatie ook een ironisch effect en lokt daarmee discussie uit. Zonder in oordelen te vervallen lijkt het boek op heel Nederlandse wijze aan te zetten tot zelfrelativering. Dit zijn we, zijn we dit?

Frank Bruggeman & Samira Ben Laloua & Ernst van der Hoeven – Club Donny #10 Grande Finale

CLUB DONNY is een website, een open 'club' en bovenal een magazine over de persoonlijke beleving van de natuur in een stedelijke omgeving. Sinds 2008 publiceerden Ernst van der Hoeven (landschapsarchitect en kunsthistoricus), Samira Ben Laloua (grafisch ontwerper) en Frank Bruggeman (kunstenaar) tweejaarlijks het Engelstalige *Club Donny*, vol met allerhande reflecties in essays, verhalen en foto's over de verstrengeling van natuur en gebouwde omgeving. Onderwerpen variëren van bloemen, eetbare planten en spontane tuinen in de stad, daktuinen, groen op kantoor tot urbane bijenhouders.

In de herfst van 2013 verscheen *Club Donny #10 Grande Finale*, waarmee de serie is afgerond. In het nummer staan verhalen en essays van Kirsten Algera, Maria Barnas, Domeniek Ruyters, Wilma Sütö en Maartje Wortel, en foto's van onder meer Boudewijn Bollman, Jan Kempenaers, Dieuwertje Komen, Paulien Oltheten, en Wolfgang Tillmans.

In Club Donny zag de jury een eigenzinnig en vernieuwend concept, dat zonder programma een platform biedt aan een interesse die bij veel mensen leeft. Het is praktisch gericht en een echt collectief product, met een hoge beeldende kwaliteit. De teksten zijn vaak onafhankelijk van de beelden en meestal van een opmerkelijk hoog gehalte. Een in alle losheid heel verzorgd en gelaagd project.

Anaïs López & Eva Smallegange – Only in Burundi

In Burundi, buurland van Congo en Rwanda en een van de armste landen ter wereld, bleven alle deuren gesloten voor pedagoog Eva Smallegange. Zelfs tijdens een gewapende overval was ze alleen en onbeschermd. Totdat ze bevriend raakte met Koky, die connecties heeft in alle geledingen van de samenleving, van voormalige kindsoldaten tot en met de president. Met z'n glimlach wint Koky een ieders vertrouwen. Samen met fotograaf Anaïs López bevond ze zich plotseling in het hart van de Burundese maatschappij.

Smallegange en López doen verslag van hun reizen met Koky door Burundi. De verhalen van Smallegange en Koky en de foto's van López zijn verzameld in een compact boek, uitgegeven in eigen beheer. *Only in Burundi* biedt een kleurrijke en genuanceerde visie op een samenleving waar de wonden van een verwoestende burgeroorlog nog vers zijn. En dat door de ogen van twee moedige vrouwen, die ver uit hun comfortzone gingen om deze verhalen en beelden vast te leggen.

De jury nomineerde dit boek om het voorbeeldige evenwicht tussen beelden en tekst, de elegante vormgeving en de open en zachtmoedige blik die er uit spreekt.

Rob Hornstra & Arnold van Bruggen – The Sochi Project

Na een gezamenlijke reis door de Kaukasus in 2007 stelden journalist en filmmaker Arnold van Bruggen en fotograaf Rob Hornstra in 2008 een vijfjarenplan op. Van 2009 tot eind 2013 zouden ze onder de titel *The Sochi Project* de Russische subtropische badplaats Sotsji en haar verre omstreken in de bergen van de Kaukasus documenteren in 'slow journalism' reportages.

In februari 2014 vonden in Sotsji de tot nu toe duurste Olympische Winterspelen plaats. Met behulp van intensieve 'crowdfunding' campagnes wierven Van Bruggen en Hornstra veel steun

voor hun project, zo omvangrijk en langdurig dat traditionele massamedia het niet zouden kunnen bekostigen.

Sinds 2009 bracht het duo onder de vlag van het project, in samenwerking met grafisch vormgevers Kummer & Herrman, jaarlijks publicaties uit in de vorm van boeken, multifunctionele kranten (die uitgevouwen als tentoonstelling kunnen fungeren), billboards, kerstkaarten en verschillende versies van de website. Deelpublicaties van *The Sochi Project* dragen namen als *Empty Land*, *Promised Land*, *Forbidden Land*; *Safety First*; *Life here is serious* en *Sochi Singers*. In de herfst van 2013 werd de laatste fase van het project afgesloten met *An Atlas of War and Tourism in the Caucasus* (een fors overzichtsboek uitgegeven door Aperture in New York), een webdocumentaire in drie talen en een reizende tentoonstelling in diverse formaten.

De jury zag in het Sochi-project een ambitieuze en moedige poging dieper door te dringen in een omgeving en een onderwerp dan doorgaans mogelijk is. De obstakels en tegenwerking die ze ondervonden waren groot, maar desondanks is het een indrukwekkend geheel geworden. Enorm breed van opzet, met een grote hoeveelheid historische en culturele informatie over een onbekend deel van de wereld, dat zelden het nieuws haalt. De teksten zijn meeslepend en goed geschreven. De nauwe samenwerking tussen schrijver en fotograaf tilt het geheel naar een hoger niveau. Dit project toont de kracht van wat de combinatie tekst en fotografie kunnen opleveren, zowel in journalistiek als in artistiek opzicht. De samenvoeging van alle onderdelen aan het eind van het project is schitterend geslaagd.

Daarom kent de jury de Dutch Doc Photo Award 2014 toe aan The Sochi Project van Rob Hornstra en Arnold van Bruggen.